

Lucian Blaga:

Meșterul Manole

Dramaturgia lui Lucian Blaga

În peisajul cam sărac al dramaturgiei interbelice (comparativ cu romanul și poezia) Lucian Blaga este o fericită excepție. El cultivă teatrul poetic de idei, care pune în lumină deopotrivă poetul, filozoful și dramaturgul. În dramele sale Blaga prelucrează mituri străvechi pe care le regândește, le reinterpretează, investindu-le cu sensuri filozofice. Aceste mituri străvechi sunt tratate în manieră modernă, expresionistă.

Mai mult decât în poezia, în dramaturgia se simte influența expresionismului. Dramaturgul renunță la adâncirea psihologiei personajelor și printr-o reducere expresionistă realizează personaje–idei. Accentul se pune pe conflictul interior, pe conflictul de idei. Tot de estetica expresionistă ține interesul pentru mitic, ancestral, arhaic dezlănțuirea forțelor oarbe ale naturii, eul supratensionat.

Problematica pieselor se referă la condiția creatorului, singurătatea personalității de excepție, tema destinului, sacrificiul necesar pentru o idee. Referindu-se la dramaturgia lui Blaga criticul literar Eugen Todoran surprindea foarte bine particularitățile acesteia: Teatrul lui Blaga, ca teatru de idei dezvoltă în conflicte tragice cu personaje interiorizate ideea fundamentală a poeziei lui: semnificația ontologică a omului în relație cu el însuși, cu societatea, cu lumea, cu divinitatea. Drama omului constă în aceea că el creează spre a revela un mister, dar este limitat de frânele transcendente, rămânându-și doar să întrezărească un tărâm de dincolo.

Expresionismul lui Blaga este temperat de inspirația folclorică.

Meșterul Manole

Blaga a publicat această piesă în 1927. El a prelucrat un mit de intensă circulație: mitul creatorului. Blaga reface structural semnificațiile baladei populare încât se poate vorbi de o asimilare totală a mitului. Asemenea lui Eminescu, Blaga depășește schema mitică prin gândire filozofică și tehnică expresionistă. Pornind de la elementele mitului popular, Blaga realizează o dramă modernă pe tema condiției creatorului de artă. Blaga își pune personajul într-o dilemă tragică, aceea de a alege între pasiunea devastatoare pentru creație și iubire, dragoste de viață. El face din Manole un personaj tragic, conștient de caracterul irațional, absurd al jertfei care i se cere: Jertfa aceasta de neînchipuit — cine o cere? Din lumină Dumnezeu nu poate s-o ceară fiindcă e jertfă de sânge, din adâncimi puterile necurate nu pot s-o ceară fiindcă jertfa e împotriva lor. Drama personajului, singurătatea sa între pământ și cer, între porunca lui Vodă și absurditatea jertfei trimit la teatrul existențialist (Eugen Ionesco, Sartre, Camus).

Blaga multiplică conflictul realizând o adevărată serie conflictuală. Astfel personajul este în conflict cu porunca oficială, cu Divinitatea, cu pasiunea pentru creație, cu iubirea și cu sine însuși. Manole este plasat între cerința socială, cerința divină, cea afectivă și cea spirituală (Vodă — Dumnezeu — Mira — Creația).

Blaga își pune personajul sub semnul interogației absolute. Personajul își dă seama de impasul existențial în care se află: Înăuntru un gol se deschide — mâhnirea fără întrebări. Deasupra întuneric se închide — deznădejdea nesfârșitelor încercări. Lăuntric, un demon strigă: clădește! Pământul se-mpotrivește și-mi strigă: jertfește!

În manieră expresionistă Blaga construiește un eu supratensionat. Manole este obsedat de întrebarea: Dacă Divinitatea când a creat lumea nu a jertfit, de ce i se cere lui acest lucru? (Când El a clădit, ce a jertfit? Nimic n-a jertfit, nici pentru țării, nici pentru țărâmurii. A zis și s-a făcut. Și mie totuși, mie totul mi-a cerut.) Dacă este pedeapsă, de ce este pedepsit? Sau din moment ce dogma creștină spune Să nu ucizi de ce i se impune și cu ce drept acest sacrificiu: A fost odată săpat în piatră: «Să nu ucizi». Și alt fulger de atunci n-a mai căzut să șteargă poruncile!

Cu toate aceste întrebări și frământări ne dăm seama că chiar de la început personajul a ales drumul creației pentru că zidind mănăstirea creatorul se zidește pe sine însuși, se împlinește total în și prin creație. Alegând iubirea, dragostea de viață ar fi însemnat propria sa negare, anulare de creator.

În primul rând meșterul trebuie să aleagă între pasiunea pentru creație și iubire. După ce alege creația, el conștientizează că a realizat numai jumătate de jertfă: Între suferință și așteptare se pare că din sufletul meu nu am dat spicul cel mai scump și cel mai curat. Jertfirea Mirei este doar jumătate de jertfă pe care Manole se va grăbi să o îplinească prin propriul său sacrificiu. Creația reprezintă pentru Manole pasiune și blestem: patima coborâtă în om e foc ce mistuie... e pedeapsă și blestem... Lamentațiile personajului Doamne, Doamne, de ce m-ai părăsit? exprimă singurătatea tragică a omului părăsit de creatorul său.

Pentru a realiza o operă durabilă, nemuritoare, creatorul trebuie să sacrifice orice legătură care obligă (iubire, copii, prieteni) pentru a se dedica exclusiv creației. Creația presupune însă nu numai sacrificarea celui alt (Mira) ci și sacrificiul de sine. Astfel moartea meșterului nu este un accident ca în balada populară ci este o moarte voluntară. Numai prin dispariția creatorului se poate impune o operă de artă, o dogmă, o ideologie (mitul cristic). Este necesară deci o asimilare totală în creație și meșterul este conștient de acest lucru.

Piesa urmărește gradat criza sufletească a personajului de la oscilațiile dramatice între gând și faptă la revoltă și blestem, la patima devotoare a creației urmată de o epuizare sufletească. Blaga folosește modalități expresioniste: reducția expresionistă (personaje idei), eul supratensionat, lupta cu forțele oarbe ale naturii, dezlănțuirile stihiale ale naturii.

Originea conflictului dramatic este pasiunea pentru creație care devine pătimire. Drama personajului principal poate fi cuprinsă în două cuvinte: revoltă și creație, mai precis a crea prin revoltă față de cer, față de oameni, față de porunca lui Vodă. Conflictul interior nu poate evolua decât într-un singur sens: dispariția creatorului. Moartea lui Manole nu este deci o pedeapsă pentru vina de a-și fi zidit soția, ci reprezintă o necesitate logică impusă de condiția creatorului. Zidind, jertfind și murind meșterul se integrează nemuririi, se împlinește total în și prin creație. Sacrificiul devine astfel adevărata și suprema măsură a umanului.

Dramatismul personajului rezultă din plasarea lui sub semnul unei serii conflictuale și a interogației absolute. În ciuda reducției, a esențializării expresioniste, personajul este complex prin frământările sale dramatice, prin întrebările pe care-și le pune, prin stările sufletești atât de contradictorii prin care trece (consternare, durere, speranță, frenezie creatoare, bucurie, secătuire sufletească).

Dramaturgul concentrează materialul epic oferit de partea introductivă a baladei. Drama începe cu motivul surpării zidurilor: meșterul se luptă șapte ani, luptă zădărnicită de

cele șaptezeci și șapte de prăbușiri. El caută prin rațiune, prin socoteli să învingă răul. Efortul prelungit și zadarnic este exprimat chiar de meșter: De șapte ani pierde credință, pierde ziduri și somn. Drama personajului este amplificată de conștientizarea caracterului irațional, absurd al jertfei care i se cere: Săvârșirea unui act păgân pentru spiritualitatea creștină.

Conflictul interior, opțiunea între pasiune și iubire este amplificat de conflicte secundare. Astfel meșterii se revoltă împotriva lui Manole și vor să abandoneze construcția. Ba, mai mult, bănuiesc că meșterul și-ar fi anunțat soția despre jurământul făcut. Dintre toate soțiile Mira este aceea care apare pentru a împiedica un omor care i se pare împotriva firii. Blaga folosește metafora femeie–biserică care trimite la vocația creației, a nașterii. Astfel biserica este simbolul creației care învinge timpul. Femeia este eternă prin destinul ei de a da viață.

Manole încearcă să evite jertfirea Mirei, dar meșterii îl obligă să-și respecte jurământul. Spre deosebire de baladă, unde meșterul invocă forțele naturii pentru a evita jertfirea Mirei, în piesa lui Blaga meșterul este pus în confruntare directă cu colaboratorii săi, deci forțele naturii din baladă sunt reprezentate de oameni în piesa lui Blaga.

Zidirea Mirei are o dublă semnificație: ea înseamnă împlinirea totală a creatorului, dar în același timp și neutralizarea opoziției dintre natură și cultură. Meșterul este aici un erou civilizator care dă oamenilor o nouă valoare, o valoare estetică, etern durabilă.

Cu prețul unor frământări dramatice, meșterul optează pentru creație. Din acest moment el este cuprins de o adevărată febră creatoare. După ridicarea bisericii este obsedat de chinurile femeii, frământat de remușcări și simte o mare secătuire sufletească. Această stare sufletească se exteriorizează în dramă sub forma revoltei împotriva propriei creații. Meșterul vrea să zdrobească zidurile pentru a-și elibera soția, dar este împiedicat de ceilalți meșteri pentru că biserica nu mai aparține unui individ, autorului, ci eternității.

Domnitorul urmat de boieri vine să vadă mănăstirea. Boierii și călugării îl acuză pe meșteri de crimă și consideră biserica întâiul lăcaș al lui Anticrist. Acest conflict secundar exteriorizează în fond nepotrivirea, incompatibilitatea dintre mitul creștin, care nu acceptă uciderea și mitul păgân, precreeștin al jertfei. Călugării cer pedepsirea lui Manole pentru crimă. Pedepsa nu-l mai poate ajunge pe meșter pentru că aceasta și-a depășit condiția cucerind eternitatea atingând absolutul prin creația sa născută din suferință și sacrificiu. Meșterul nu mai aparține timpului istoric ci prin jertfa și creația sa aparține unui timp mitic.

Mulțimea trece și ea printr-un proces de clarificare, de conștientizare, ajungând în final să înțeleagă destinul de excepție a meșterului. Ea, mulțimea, este aceea care-l apără pe Manole împotriva călugărilor și a boierilor: Noi strigăm, boierii urlă, noi apărăm, călugării osândesc — toți suntem jos, Manole singur e sus; singur deasupra noastră, deasupra bisericii.

Zidarii participă și ei la suferința meșterului. După terminarea bisericii și moartea lui Manole ei trăiesc aceeași secătuire sufletească: Nu vom ști cum să ne mai găsim un loc în viață, vom rătăci din loc în loc., Doamne, ce strălucire aici și ce pustietate în noi. Spre deosebire de baladă unde toți meșterii mor din porunca lui Vodă, în piesa lui Blaga aceștia rămân în viață ca niște dovezi vii ale adevărului că toate marile creații necesită mari sacrificii omenești.

www.referateok.ro – cele mai ok referate